Advies Verkenning Nieuw Amsterdams Verbond

30 mei 2024

Advies Verkenning Nieuw Amsterdams Verbond

Achtergrond

In de ontwikkeling van Amsterdam tot de stad die het nu is hebben, naast de overheid, bedrijven en bewoners altijd een grote rol gespeeld. Zonder privaat initiatief zouden iconische instellingen als het Concertgebouw en het Rijksmuseum niet zijn gebouwd en veel van de sociale activiteiten in buurten niet van de grond gekomen zijn.

Aan de vooravond van haar 750ste verjaardag staat de stad voor grote opgaven. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen kan profiteren van de toegenomen welvaart, hoe voorkomen we dat sommige wijken onleefbaar worden en hoe bieden we toekomstige generaties van alle achtergronden een plek in deze prachtige stad? Dat kan alleen samen. En dat zien we terug in een veranderend speelveld. Het is niet langer de overheid die grotendeels bepaalt. De stem van de inwoners wordt steeds belangrijker in het werken aan de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd.[1]

Betere samenwerking in de stad met zowel bedrijven als inwoners is een van de speerpunten van burgemeester Halsema. In haar Staat van de Stad speech (22 mei 2023[2]) schetst zij de grote opgaven waar we voor staan: armoede en ongelijkheid, de gevolgen van de grote groei en veranderingen in de stad en het terugwinnen van het vertrouwen in de overheid. Zij stelt dat: '*Wat het vestigingsklimaat nu het meest nodig heeft is een verbonden stad waar de verschillen in welvaart en welzijn tussen mensen kleiner worden. Een nieuw Amsterdams Verbond! (…) Een verbond waarin succes niet alleen de groei van de economie is, maar de afname van armoede, de vermindering van ongelijkheid en het samen vinden van oplossingen voor de grote problemen van deze tijd. Een stad die niet alleen smart is, maar ook wijs. (…) Samen staan we sterker, in echte interesse en respect voor elkaar, in saamhorigheid en in verbondenheid'.*

Ook in het coalitieakkoord 2022 – 2026 staat dat de beoogde toekomst waarin alle Amsterdammers een kansrijk leven kunnen leiden alleen gestalte kan krijgen als '*we zoveel mogelijk krachten bundelen. Publiek en privaat. Gelukkig herbergt onze stad een schat aan kennis, creativiteit en innovatief vermogen bij onze bewoners en ondernemers. Deze rijkdom willen we zoveel mogelijk ten goede laten komen aan de hele stad' (p.8).*

Bij het werken aan de door Halsema geschetste opgaven spelen maatschappelijke initiatieven[3] in de verschillende wijken een belangrijke rol. Zij versterken het sociale weefsel, dragen bij aan het verbeteren van de leefbaarheid en werken aan kansengelijkheid. De laatste jaren wordt de inbreng van deze initiatieven steeds belangrijker binnen de stedelijke ontwikkeling (zie voetnoot 1). Zij verwoorden de stem van de straat, van de bewoners, van de wijk en zijn als geen ander in staat te werken aan wat nodig is om de leefbaarheid in de breedste zin van het woord langdurig te versterken. Sommige van deze initiatieven verdienen geld met hun activiteiten (sociale ondernemers), velen zijn afhankelijk van subsidies van de gemeente en/of fondsen.

Amsterdam kent een groot aantal nationale en internationale bedrijven die meer of minder betrokken zijn bij de stad. Door veranderingen in het denken over de maatschappelijke rol van bedrijven, nieuwe Europese regelgeving en de verwachtingen van met name jonge medewerkers, wordt in veel bedrijven nagedacht over hoe ze meer kunnen betekenen voor de stad en haar inwoners. Er zijn programma's

---

[1] Lees bijvoorbeeld de plannen voor de wijken Nieuw-West (Samen Nieuw-West), Zuidoost (Masterplan Zuidoost) en Noord (Aanpak Noord). In dit document gebruik ik de term masterplannen voor al deze drie plannen.

[2] Toespraak burgemeester Femke Halsema bij De staat van de stad op 22 mei 2023 - Gemeente Amsterdam

[3] Het begrip maatschappelijke initiatieven gebruik ik hier voor initiatieven in de verschillende wijken van de stad, variërend van bewonersinitiatieven tot sociale ondernemingen die bijdragen aan de leefbaarheid in de brede zin van het woord (sociaal en duurzaam).

waarin medewerkers tijd krijgen om zich in te zetten voor de samenleving, sommige bedrijven hebben ook eigen foundations en/of doneren een deel van hun winst aan maatschappelijke initiatieven.[4]

De afgelopen jaren is veel ervaring opgedaan met publiek-private samenwerkingen (overheid-bedrijfsleven) en publiek-civiele samenwerkingen (overheid en maatschappelijke organisaties en bewonersinitiatieven). De publiek-privaat-civiele samenwerking (overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties) is in Amsterdam veel minder sterk ontwikkeld terwijl daar grote mogelijkheden lijken te liggen.[5]

Verkenning

De afgelopen periode (februari – mei 2024) heb ik verkend hoe door andere manieren van samenwerken, bedrijven een grotere bijdrage kunnen leveren aan de maatschappelijke opgaven waar de stad voor staat. Heeft een Nieuw Amsterdams Verbond kans van slagen, en zo ja, hoe geven we het vorm? In eerste instantie was het idee te onderzoeken of er een fonds kan worden opgericht voor het financieren van maatschappelijke initiatieven. In de loop van de verkenning is de ontwikkeling van een vereniging nadrukkelijk in beeld gekomen.

Doel van het Nieuw Amsterdams Verbond is om vanuit een gedeeld gevoel van verantwoordelijkheid voor de toekomst van Amsterdam, daar in de stad waar de brede welvaart[6] achterblijft, extra middelen/menskracht/kennis en netwerken in te zetten om gezamenlijk de leefbaarheid in de breedste zin van het woord te versterken.

Ik heb sinds februari meer dan 100 gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, van maatschappelijke initiatieven in Nieuw-West, Noord en Zuidoost,[7] de gemeente, fondsen en met andere experts (zie bijlage). Dit heeft een rijkdom aan wensen, achtergronden, ideeën en soms ook verbazing over wat er allemaal al gebeurt, opgeleverd. De uitkomsten van de gesprekken vormen de basis van dit advies dat ik op persoonlijke titel heb geschreven.

Uitgangspunt bij deze verkenning is om aan te sluiten bij wat er al is aan samenwerking tussen bedrijven en maatschappelijke initiatieven en te onderzoeken of en zo ja hoe, het Nieuw Amsterdams Verbond sterkere betrokkenheid van bedrijven bij de stad kan faciliteren.

Een ander belangrijk uitgangspunt is het principe van gelijkwaardigheid. Maatschappelijke initiatieven vertegenwoordigen belangrijke waarden voor de stad omdat zij zijn ingebed in de wijken en bijdragen aan die wijk. Bedrijven kunnen leren van deze initiatieven en met hen samen nieuwe vormen van werken aan de grote maatschappelijke opgaven van deze tijd ontwikkelen. Die samenwerking mag niet resulteren in extra werk voor maatschappelijke initiatieven in de vorm van nieuwe aanvragen en rapportages. Uitgangspunt is financiering of andere ondersteuning voor de organisatie als geheel, over de periode van een aantal jaar.

Dit document is opgezet langs de volgende lijnen: eerst besteed ik aandacht aan de belangrijkste uitkomsten van de gesprekken met de stakeholders, inclusief twee adviezen aan de gemeente. Daarna werk ik een voorstel uit om te komen tot een Nieuw Amsterdams Verbond in de vorm van een vereniging. Ik eindig dit advies met een aantal conclusies en een vooruitblik.

---

[4] Uit gesprekken met bedrijven die ik voerde als directeur-bestuurder van Amsterdam Economic Board bleek dat veel van hen graag meer willen bijdragen aan de stad maar niet goed weten hoe omdat het vaak lastig te doorgronden is waar de stad behoefte aan heeft. Ook gaven ze aan meer van elkaar te willen leren. Nu zijn ze vaak zelf het wiel opnieuw aan het uitvinden.

[5] Het stedelijk strategieteam van de gemeente werkt momenteel aan een inspiratiedocument over deze nieuwe vormen van samenwerking. Dit document vormt belangrijke input voor de verdere ontwikkeling van het Nieuw Amsterdams Verbond.

[6] Het begrip brede welvaart gaat in essentie over het welzijn van mensen. Het is een maatstaf voor alles dat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid (Planbureau voor de leefomgeving).

[7] Ik heb me geconcentreerd op de drie wijken in de stad die het verste achterblijven met betrekking tot brede welvaart. Als het Nieuw Amsterdams Verbond er komt staat het open voor maatschappelijke initiatieven uit de hele stad.

Algemene uitkomsten

Er bestaat veel enthousiasme over het idee voor een Nieuw Amsterdams Verbond. Bijna alle gesprekpartners delen de behoefte aan meer samenwerking, aan het tegengaan van de versnippering en aan de mogelijkheid meer bij te dragen aan de opgaven waar de stad voor staat. Veel van de gesprekken leverden nieuwe ideeën op die hun weerslag hebben gevonden in dit advies. Voor zowel bedrijven als maatschappelijke initiatieven geldt dat zij zich vaak onvoldoende gezien en erkend voelen voor hun belangrijke rol in de verdere ontwikkeling van de wijken en de stad. Zij hopen dat het Nieuw Amsterdams Verbond meer recht doet aan hun inspanningen.

Uitkomsten gesprekken met ambtenaren en bestuurders

Binnen de gemeente bestaan tal van programma's met het bedrijfsleven en ook is de gemeente partner in verschillende samenwerkingen met het bedrijfsleven en/of maatschappelijke initiatieven (oa Amsterdam Economic Board, amsterdam&partners, de donut coalitie, Mensen maken Amsterdam). Ook binnen de masterplannen voor de wijken Nieuw-West, Zuidoost en Noord wordt nauw samengewerkt met maatschappelijke initiatieven en soms ook met het grote bedrijfsleven (met name in Zuidoost).

Tabel 1: Gemeentelijke programma's mbt samenwerking bedrijfsleven en/of ondersteuning maatschappelijke initiatieven

Programma	Wat is het?	bedrijven	initiatieven
Business Involved	Inzet vrijwilligers uren bedrijven voor mtsch initiatieven	×	×
Bureau Social Return	Faciliteert bedrijven bij implementeren van social return-beleid.[8]	×	×
Initiatieven Bureau (BIMI)	Ambtelijk loket dat initiatiefnemers in de stad ondersteunt met geld, kennis en netwerk		×
MAEX (BIMI bepaalt inhoud A'damse deel)	Landelijk platform dat inzicht biedt in de maatschappelijke waarde van organisaties en initiatieven.	×	×
WijAmsterdam	Verbindt bewoners, ondernemers en organisaties om gezamenlijk de leefbaarheid en vitaliteit van Amsterdam te verbeteren.	×	×
AmsterDOEN	Stimuleert en ondersteunt buurtinitiatieven, burgerinitiatieven en collectieve actie (commons).		×
PACT Amsterdam	Een samenwerkingsverband tussen verschillende partijen gericht op het verbeteren van de levens van kwetsbare Amsterdammers.	×	×
Armoede ambassadeurs	Nauw verbonden met PACT Amsterdam. Netwerk van personen op sleutelposities in de stad die zich inzetten tegen armoede.	×	×
Convenant vermogensfondsen	Samenwerking tussen vermogensfondsen om gezamenlijk maatschappelijke doelen te realiseren.		×
Amsterdam Impact	Programma gericht op het vergroten van de impact van sociale ondernemingen in Amsterdam.		×
ESG Hub	Een hub voor Environmental, Social, and Governance (ESG)-gerelateerde initiatieven en projecten. De gemeente brengt de bedrijven in contact met deze initiatieven en voert monitoring uit om ESG-compliance te waarborgen.	×	×

Naast de in de bovenstaande tabel genoemde programma's[9] is een groot aantal subsidies beschikbaar zowel vanuit de centrale stad als vanuit de verschillende stadsdelen/masterplannen. Daar zit ook een

[8] Bij aanbestedingstrajecten boven de Europese drempel moeten bedrijven minstens 5% van de opdrachtsom besteden aan social return. Het gaat daarbij met name om de inzet van personen met een afstand tot de arbeidsmarkt maar het kan inmiddels ook breder worden ingevuld op maatschappelijke thema's als duurzaamheid en diversiteit en inclusie.

[9] Dit is een eerste inventarisatie, er bestaan wellicht nog meer van dergelijke programma's binnen de gemeente.

keerzijde aan. Voor al die subsidies moeten aanvragen worden geschreven en rapportages worden aangeleverd. Een organisatie als de Green Hub (samen bouwen aan een gezond en duurzaam Gaasperdam) ontvangt bijvoorbeeld zes verschillende subsidies van de gemeente. Dat gaat ten koste van de tijd die in het initiatief zelf kan worden gestoken.

Uit de gesprekken die ik heb gevoerd met beleidsmedewerkers, strategisch adviseurs, bestuursadviseurs en directeuren blijkt dat het overzicht van waar en hoe door de gemeente met het bedrijfsleven en maatschappelijke initiatieven wordt samengewerkt vaak ontbreekt. De verschillende directies en bestuurders zijn lang niet altijd op de hoogte van elkaars programma's. Mijn indruk is dat er binnen een bepaalde afdeling wordt geconstateerd dat er een probleem is en vervolgens gaat men vol enthousiasme aan de slag zonder eerst een analyse te doen van wat er al is. Er wordt budget vrijgemaakt en dus moet er iets nieuws worden ontwikkeld. Er worden pogingen gedaan meer integraal te werken,[10] maar die stuiten vaak op bezwaren bij ambtenaren/bestuurders die bezorgd zijn de zeggenschap over hun 'eigen' budgetten kwijt te raken. Dit gebrek aan onderlinge afstemming en samenwerking leidt tot inefficiëntie, onnodige uitgaven, grote druk op maatschappelijke initiatieven en frustratie bij vertegenwoordigers van het bedrijfsleven die telkens opnieuw door verschillende afdelingen van de gemeente worden benaderd.[11]

Advies aan de gemeente
Stel als regel dat bij de start van een nieuw plan voor samenwerking met bedrijven en/of maatschappelijke initiatieven altijd eerst een gemeentebrede analyse wordt gemaakt van wat er al is op dit terrein en bepaal aan de hand daarvan of het nieuwe plan echt meerwaarde heeft. Stap over eigen belangen heen om publiek geld zo effectief en efficiënt mogelijk te besteden.

Uitkomsten gesprekken bedrijfsleven

Samenwerking met de gemeente
Er bestaan grote frustraties bij veel bedrijven over de samenwerking met de gemeente. Zoals hierboven al vermeld worden ze soms min of meer tegelijkertijd door verschillende afdelingen van de gemeente benaderd met verzoeken om samenwerking en/of financiële steun. Als bedrijven zelf een issue willen aankaarten of behoefte hebben aan samenwerking is het voor hen vaak niet duidelijk bij wie ze terechtkunnen. Ze missen wederkerigheid en het open gesprek waarbij de gemeente hen aanspreekt als partij met wie in samenwerking wordt bepaald wat er nodig is om de grote maatschappelijke opgaven waar de stad voor staat aan te pakken. 'Als er geld nodig is weet men ons te vinden, maar als we zelf een goed plan hebben geeft de gemeente niet thuis', en 'friend raising before fund raising' zijn enkele citaten uit de gesprekken.

Zo kan het gebeuren dat verschillende onderdelen van de stad (stadsdeel/afdelingen) enthousiast zijn over een plan van het bedrijfsleven. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij het plan voor het vergroenen van de bruggen aan de Stadhouderskade (onderdeel van The Green Mile). Er is lang aan gewerkt, de betrokken bedrijven dragen zowel in-kind als in-cash bij en vervolgens wordt het plan afgeschoten door een andere afdeling van de gemeente zonder dat voor betrokkenen helder is waarom.[12] Dit leidt uiteraard tot grote frustratie en helpt niet in het verbeteren van de samenwerking in de stad.

[10] De RIMI regeling (regeling integrale maatschappelijke initiatieven) is een poging om integraal te subsidiëren. Dit lijkt goed te werken maar de bereidheid van verschillende afdelingen om eigen programmamiddelen in te zetten ten bate van integraal werken blijkt beperkt, waardoor het einde van het budget nu in zicht is.
[11] In de gesprekken met zowel ambtenaren als vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en maatschappelijke initiatieven kwam deze frustratie veelvuldig aan de orde.
[12] Er lijkt inmiddels een oplossing in de maak, waardoor het plan toch doorgang kan vinden

Advies aan de gemeente
In de loop van deze verkenning heb ik gesuggereerd binnen de gemeente een liaisonteam samen te stellen met mensen die een achtergrond hebben in het bedrijfsleven en ook de gemeente goed kennen. Dit team moet in mijn ogen hoog in de gemeentelijke organisatie worden belegd (burgemeester of gemeentesecretaris), doorzettingsmacht hebben en gemeentebreed werken en bekend zijn. Dit team weet wat er binnen de gemeente speelt aan samenwerkingen en dient als vraagbaak voor de bedrijven. Binnen de directie EZC bleek hier al over na te worden gedacht en dit plan is nu versneld in werking gezet. Mijn advies is de aansturing van dit team bij zowel de Wethouder EZC/directeur EZC als de gemeentesecretaris te beleggen zodat de hele organisatie wordt betrokken en verkokering wordt voorkomen.

Bijdragen aan opgaven stad
De meeste bedrijven die ik heb gesproken zijn geïnteresseerd in het leveren van een grotere bijdrage aan de maatschappelijke opgaven waar de stad voor staat. Voor sommigen is daarnaast het van elkaar leren belangrijk. Het kunnen voldoen aan de nieuwe Europese ESG/CSRD wetgeving,[13] middels het ondersteunen van initiatieven, en/of de mogelijkheid gezamenlijk in gesprek te gaan met burgemeester Halsema zijn andere reden voor de interesse in verdere samenwerking.

Bedrijven die ik heb gesproken vallen uiteen in drie groepen:

- De eerste groep betreft bedrijven die cash willen bijdragen. Dit zijn bedrijven die budgetten ter beschikking hebben om sociaal-maatschappelijke en duurzame initiatieven te ondersteunen. Liefst zo concreet mogelijk. Ze vragen om een menukaart/portfolio met daarop een lijst van initiatieven/sociale ondernemingen en ook bijvoorbeeld een speeltuin die moet worden opgeknapt of een buurthuis waar ze aan kunnen bijdragen. Ze willen geen aanvragen of rapportages zelf afhandelen maar de governance moet op orde zijn, en liefst er is al eerder ervaring opgedaan met het initiatief zodat iets gezegd kan worden over de impact en de betrouwbaarheid. Ook een aantal vermogende Amsterdammers heeft aangegeven interesse te hebben in een dergelijk portfolio.
- De tweede groep bedrijven wil bij voorkeur niet in cash maar in-kind bijdragen. Zij zijn geïnteresseerd in het directe gesprek met de initiatiefnemers om met elkaar te onderzoeken wat er nodig is om het initiatief verder te helpen. Het gaat daarbij om financiële kennis, hulp bij marketing en communicatie, digitale vaardigheden, hardware, ruimtes etc.
- De derde groep heeft geen behoefte aan een portfolio of een tafel. Ze ondernemen al veel voor de stad en geven aan het Nieuw Amsterdams Verbond te zullen volgen en misschien later aan te sluiten.

Uitkomsten gesprekken maatschappelijke initiatieven/sociale ondernemingen
In alle wijken van de stad wordt door bewoners en ondernemers gewerkt aan het verbeteren van de leefbaarheid. Van gezamenlijke voedseltuinen tot huiswerkbegeleiding en van energiecoöperaties tot mentoring voor jonge meiden in kwetsbare omstandigheden. Soms betreft het kleinschalige initiatieven gerund door uitsluitend vrijwilligers, maar er zijn ook stevige maatschappelijke initiatieven die structureel positief bijdragen.

Ik heb gesproken met maatschappelijke initiatieven[14] in Zuidoost, Nieuw-West en Noord en ben onder de indruk van de impact die zij in hun wijken en daarbuiten maken. Ze vormen het sociale weefsel van de

[13] ESG staat voor Environment, Social and Governance en gaat om het zoeken naar een evenwicht tussen financieel economische resultaten, transparantie, sociale belangen en het milieu zonder de balans er tussen te verliezen (website PWC). CSRD staat voor Corporate Sustainability Reporting Directive van de EU en verplicht bedrijven om vanaf 2024 te rapporteren over hun impact op mens en milieu.
[14] Dit zijn initiatieven die zich inzetten voor de bevolking in die wijken. Sommige van hen zijn sociale ondernemers met een verdien model, de meeste zijn geheel afhankelijk van subsidies en giften. Voor allen geldt dat ze al een aantal jaar bestaan en hebben bewezen maatschappelijke impact te maken.

wijk en zorgen er bijvoorbeeld voor dat jongeren niet op straat hangen maar huiswerk maken, sporten of zich voor anderen inzetten.

Initiatieven ontvangen subsidie van de overheid, fondsen en sommigen zijn in staat (ook) zelf inkomsten te genereren. Uit de gesprekken met initiatiefnemers blijkt dat ook bekende voorbeelden als Studiezalen van Abdelhamid Idrissi, Stichting SPRE van Meester Kwame, Hart voor de K-buurt van Mike Brantjes en Noordje van Saskia Noordhuis een groot deel van hun tijd kwijt zijn aan het binnenhalen en vervolgens verantwoorden van gelden. Dit brengt veel onzekerheid en stress met zich mee. Dit is slecht voor de initiatiefnemers en voor de mensen met en voor wie ze werken.

Uit de gesprekken blijkt ook dat geld niet altijd het enige of grootste probleem is. Soms gaat het om de beschikbaarheid van ruimte, kennis of digitale ondersteuning. Bedrijven geven aan daar een bijdrage aan te kunnen leveren, maar het lukt nu onvoldoende die vraag en dat aanbod aan elkaar te koppelen. Als er wel giften in-kind worden gedaan zoals laptops of zelfs een keuken, wordt vergeten dat het veilig opbergen (laptops) en installeren geld kost. Initiatiefnemers geven aan het moeilijk te vinden dergelijke giften te weigeren omdat ze de gever niet voor het hoofd willen stoten, maar vervolgens zitten zij wel met een probleem.

De relatie met de gemeente is voor velen een ingewikkelde. Subsidies aanvragen is zeer complex en tijdrovend en soms geldt dat ondersteuning stopt vanwege problemen met de aanbestedingsgrens. Daarnaast zijn er regelmatig alleen aanjaaggelden beschikbaar; voor het structureel ondersteunen is zeer beperkt budget beschikbaar.

Van fonds naar vereniging

Deze verkenning begon met het idee om een fonds in het leven te roepen waarmee bedrijven kunnen bijdragen aan maatschappelijke initiatieven die op hun beurt weer bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken. Gedurende de verkenning bleek dat veel partijen meer willen dan financieel bijdragen, ze willen sterker betrokken zijn bij de stad en bij elkaar. Naar aanleiding van een gesprek met de directeur van Brainport en vervolgens met de directeur van Brainport voor Elkaar ontstond het idee van een vereniging. Een vereniging waar bedrijven en de gemeente en wellicht ook fondsen, betalend lid van kunnen worden.[15]

Een vereniging staat voor samen de schouders er onder. Leden van het Nieuw Amsterdams Verbond laten zien dat ze zich verbonden voelen met de stad, dat ze willen bijdragen aan de verdere ontwikkeling en dat ze dat samen willen doen. Samen bepalen de leden, ieder vanuit hun eigen rol, de koers van de vereniging. Dat geeft een groter gevoel van betrokkenheid dan een fonds.

Voorstel voor een Nieuw Amsterdams Verbond

Basis onder de vereniging het Nieuw Amsterdams Verbond is het gedeelde gevoel van verantwoordelijkheid voor de toekomst van Amsterdam en de bereidheid middelen/menskracht/kennis en netwerken in te zetten om de leefbaarheid in de breedste zin van het woord te versterken (zie doel op p.2).

Het *Nieuw* Amsterdams Verbond gaat over *nieuwe* vormen van samenwerking. Vanuit gedeelde waarden met elkaar bepalen wat ons te doen staat. Een ruimte creëren waar het gesprek wordt gevoerd door maatschappelijke initiatieven, bedrijven en vaak ook de gemeente over wat er nodig is in de verschillende wijken van de stad. Een plek waar vraag en aanbod samenkomen en verrassende ontmoetingen leiden tot samenwerking.

[15] Maatschappelijke initiatieven kunnen geen lid worden omdat dit tot belangenverstrengeling kan leiden. Ze worden wel betrokken bij de vereniging door middel van events en wellicht de mogelijkheid samen te leren en coalities te vormen.

Het Nieuw Amsterdams Verbond kent verschillende onderdelen:

- *Een portfolio* met een overzicht van sterke maatschappelijke initiatieven waar bedrijven zich aan kunnen verbinden. Deze initiatieven hebben bewezen betrouwbare partners te zijn en impact te maken.[16] Daarnaast is er ruimte voor vernieuwende initiatieven en andere wensen vanuit de wijken.
- *Een 'tafel'* met daaraan een aantal bedrijven en een aantal maatschappelijke initiatieven die met elkaar het gesprek aangaan over wat er nodig is aan kennis/netwerken/uren/laptops/ruimtes etc. Vraaggestuurd en vanuit het vertrouwen dat deze maatschappelijke initiatieven beter dan wie ook weten wat er nodig is.

Portfolio
Het portfolio wordt gevuld met de input van fondsen (VSB fonds, Stichting DOEN, RCOAK etc), de gemeente (centrale stad en betrokkenen bij de verschillende masterplannen) en bedrijven die reeds samenwerken met maatschappelijke initiatieven. Deze partijen hebben grote kennis van de sterke initiatieven in de stad en zijn in staat aan te geven welke betekenisvolle impact maken. Door gebruik te maken van deze kennis is het niet nodig een heel apparaat op te tuigen dat deze initiatieven gaat doorlichten. De hierboven genoemde fondsen en een aantal bedrijven hebben al aangegeven hier graag aan mee te werken.

Deze krachtige initiatieven ontvangen bij voorkeur institutionele financiering van bedrijven voor een periode van een aantal jaar. We werken vanuit vertrouwen. Zij hebben hun bestaansrecht bewezen en hebben behoefte aan meer financiële rust en de mogelijkheid zelf te bepalen waar ze de middelen voor willen inzetten. Projectfinanciering doet geen recht aan deze krachtige initiatieven.

De vereniging biedt ook ruimte aan financiering van nieuwe, meer risicovolle initiatieven, met wellicht een andere werkwijze en met de potentie om een belangrijke bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van de stad. In de volgende fase zal dit verder worden verkend (zie hieronder).

Naast initiatieven kan het portfolio worden gevuld met op te knappen buurthuizen en speeltuinen en bijvoorbeeld ook met de aanleg van een brug naar sportvelden zodat kinderen uit de buurt makkelijker toegang krijgen (voorbeeld Sportpark Ookmeer in Nieuw-West).[17]

Tafel
Kern van het gesprek aan de tafel (en wellicht later meer tafels) is de wederkerigheid. Gezamenlijk wordt besproken wat er nodig is. Bedrijven leren hoe het is om in een kwetsbare wijk aan de slag te gaan, wat de behoeften zijn van hun mogelijke toekomstige medewerkers en hoe zij aan kunnen sluiten met wat ze te bieden hebben bij de behoefte in de wijken. Voor de initiatieven kan de bijdrage van de bedrijven een belangrijke manier zijn om zich verder te ontwikkelen en hun impact te vergroten.

Organisatie
Een vereniging bestaat uit leden, een bestuur en een uitvoeringsorganisatie en begint met het formuleren van heldere uitgangspunten en doelstellingen. Wat voor stad hebben wij samen voor ogen? Vanuit welke waarden werken we aan die stad? Hoe werken we samen toe naar een samenleving *waarin succes niet alleen de groei van de economie is, maar de afname van armoede, de vermindering van ongelijkheid en het samen vinden van oplossingen voor de grote problemen van deze tijd (citaat uit Staat van de Stad speech, 22 mei 2023).* Wat verwachten we van onze leden en aan welke voorwaarden moeten die leden voldoen (code of conduct)? Vraag daarbij is of we kiezen voor een scherpe focus op een grote opgave, bijvoorbeeld gezonde voeding voor alle basisschoolleerlingen of huiswerkbegeleiding voor iedereen die dat nodig heeft, of juist voor een portfolio met daarin een aantal thema's zodat bedrijven zich kunnen verbinden aan dat wat het beste bij hen past.

[16] Voorwaarde voor opname in het portfolio is een ANBI status zodat giften niet belast worden en in hun geheel ten goede komen aan het initiatief.
[17] Op de wat langere termijn, als de vereniging staat en voldoende omvang heeft, kan het portfolio wellicht worden aangevuld met grotere opgaven van de stad zoals bijvoorbeeld de brug over het IJ.

Uitgangspunt is de organisatie zo *lean and mean* mogelijk in te richten en zoveel mogelijk gebruik te maken van de in-kind inzet van de verschillende leden. Op termijn moeten de kosten van de vereniging worden gedekt uit de lidmaatschapsbijdragen. Voor de eerste periode zal nog extra ondersteuning nodig zijn vanuit de gemeente en de bedrijven.

Om de energie uit de gesprekken (zie bijlage) en uit een eerste bijeenkomst op 24 mei[18] vast te houden en verder te versterken is het van belang groot te denken en klein te beginnen. We kunnen een jaar bezig zijn met de verdere inrichting van de vereniging en het werven van leden. Krachtiger is van start te gaan met een aantal ondernemers en fondsen dat al heeft aangegeven mee te willen doen. Met het vullen van de portfolio en het doen van de eerste schenkingen. Dan ontstaat tractie waar we op verder kunnen bouwen.

Vereniging als samenbrenger en verbinder
Zoals hierboven beschreven is er sprake van enorme versnippering in het aantal organisaties en programma's die zich richten op de samenwerking met het bedrijfsleven en/of het ondersteunen van maatschappelijke initiatieven. Op termijn zou de vereniging een paraplu kunnen zijn waaronder meerdere van deze programma's zich bundelen.[19]

Vanaf de start zal de kennis over en het verbinden met deze organisaties en programma's vanuit de verschillende gemeentelijke afdelingen en de drie masterplannen een belangrijk onderdeel zijn van het werk van het team: weten wie waar aan behoefte heeft en wie wat te bieden heeft. Het organiseren van bijeenkomsten voor bedrijven en maatschappelijke initiatieven is een belangrijk middel om deze verbindingen tot stand te brengen. Ook zal worden onderzocht of kan worden samengewerkt met coalities van maatschappelijke initiatieven die aan dezelfde thematiek werken. Zij kunnen worden uitgenodigd gezamenlijk te formuleren wat ze nodig hebben om hun belangrijke werk verder te brengen.

Tijdens deze verkenning hebben meerdere gesprekken plaatsgevonden met het team dat in opdracht van de gemeente aan het onderzoeken is of ook in Amsterdam een Social Impact Fonds[20] kan worden opgericht. We zien beiden veel mogelijkheden om samen te werken en onderzoeken de komende periode verder hoe dat er uit kan komen te zien.

Rol burgemeester
De burgemeester als beschermvrouwe of ambassadeur is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de vereniging. Zij symboliseert de benodigde andere houding ten opzichte van het bedrijfsleven, de betrokkenheid van de stad en het belang dat zij ziet in nieuwe vormen van samenwerking met zowel het bedrijfsleven als met maatschappelijke initiatieven.

Mogelijk inbedding
Gezien de veelheid aan samenwerkingsverbanden in de stad en het doel verdere versnippering tegen te gaan ligt het voor de hand aan te sluiten bij een bestaande organisatie. Dit heeft als voordeel dat gebruik kan worden gemaakt van faciliteiten als HR, IT, eventmanagement, kantoor etc. In de gesprekken werden

---

[18] Op 24 mei vond een bijeenkomst plaats in de ambtswoning op uitnodiging van Burgemeester Halsema. Hier presenteerde ik een eerdere versie van dit advies en werd aan verschillende tafels gesproken over de vereniging Nieuw Amsterdams Verbond. De 33 aanwezige CEO's, ondernemers, directeuren van fondsen en andere vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de HvA en de gemeente waren eerder door mij geïnterviewd en waren in meerderheid enthousiast tot zeer enthousiast over het idee zich aan te sluiten bij het Nieuw Amsterdams Verbond. Uitkomsten van de tafelgesprekken is zoveel mogelijk verwerkt in dit advies en zal worden meegenomen als input voor de volgende fase.

[19] Voor programma's van de gemeente zoals *business involved* en de ESG hub (zie tabel op p. 3) is het de vraag of het een taak van de gemeente is om bedrijven te helpen bij het vinden van nuttige besteding van hun vrijwilligersuren en bij het voldoen aan de CSRD-richtlijnen voor wat betreft de sociale paragraaf.

[20] Een Social Impact Fonds is een fonds gericht op het lokaal financieren van sociale ondernemingen. Dit investeringsfonds geeft lagere financiële rendementen dan andere investeringsfondsen om hogere maatschappelijke rendementen te behalen. Het onderzoek naar een stadsbreed Social Impact Fonds wordt uitgevoerd door Sociaal Impact Fonds Rotterdam en Social Finance NL

ook nadelen genoemd. Aansluiting bij een bestaande organisatie als amsterdam&partners en Amsterdam Economic Board geeft de vereniging direct een lading en deze wordt daardoor wellicht niet als een nieuwe vorm van samenwerking gezien. In de komende periode zal verder worden onderzocht hoe de vereniging kan gaan opereren (zie hieronder).

Conclusies en vooruitblik

Conclusies

1. Bedrijven willen zich graag inzetten voor de grote maatschappelijke opgaven waar de stad voor staat en de stad heeft bedrijven nodig voor het aangaan van deze opgaven.
2. Maatschappelijke initiatieven in de verschillende wijken spelen een cruciale rol met hun bijdragen aan deze maatschappelijke opgaven.
3. Bedrijven die zich inzetten doen dat vanuit de verwachting een wederkerige relatie te onderhouden met de stad. Om dit te bereiken is het instellen van een liaisonteam hoog in de organisatie van de gemeente een belangrijk eerste stap (advies).
4. Er is sprake van grote versnippering binnen de gemeente in het aantal programma's voor samenwerking met het bedrijfsleven en/of maatschappelijke initiatieven. Start elk nieuw plan voor een samenwerkingsprogramma met een gemeentebrede analyse van wat er allemaal al is en laat dat bepalend zijn voor het wel of niet opzetten van een nieuwe samenwerking (advies)
5. Ontwikkel het Nieuw Amsterdams Verbond als een vereniging waarin plaats is voor nieuwe vormen van samenwerking gebaseerd op gelijkwaardigheid. Er is veel bereidheid en energie om in Amsterdam samen de schouders er onder te zetten en te komen tot deze nieuwe vormen van ondersteuning en samenwerking. De tijd lijkt rijp om deze woorden om te zetten in daden: de vereniging als een cadeau aan de jarige stad (advies).

Vooruitblik

De komende periode tot de start van de viering van Amsterdam 750 (eind oktober 2024), ga ik graag verder aan de slag als kwartiermaker om samen met een kernteam (4-6 personen) en een kring van meedenkers het concept van de vereniging verder uit te werken. Vragen die daarbij onder andere beantwoord moeten worden:

- Wat zijn de visie, de waarden, de verwachtingen en eisen van de vereniging (zie tekst op p.6)?
- Welk doel streven we na en kiezen we voor een focus of meerdere thema's? Wat zijn de beoogde resultaten?
- Hoe verhoudt de vereniging zich tot organisaties als amsterdam&partners, mensen maken Amsterdam, de donut coalitie en Amsterdam Economic Board? Gaat de vereniging zelfstandig van start of hangt ze onder een andere organisatie?
- Wie kunnen er lid worden? (Naast bedrijven en de gemeente, MKB'ers, fondsen, vermogende Amsterdammers etc)
- Hoe gaan we het portfolio samenstellen?
- Willen we ook voor maatschappelijke initiatieven onderling een verbindende rol spelen? Zo ja, hoe?
- Wat kan de rol van de kennisinstellingen in de stad zijn?[21]
- Hoe komt het team er uit te zien en de governance (bestuur, statuten, ALV etc)?
- Hoeveel leden verwachten we te hebben in het eerste jaar van de vereniging (okt 2024 -2025) en daarna? Wat is de begroting voor 2025/2026?

Als deze fase succesvol wordt doorlopen is het idee het Nieuw Amsterdams Verbond rond de start van de jubileumviering te lanceren. Als er dan voldoende draagvlak is om verder te gaan bouwen is het voorstel om daarvoor het jaar te gebruiken tussen oktober 2024 en oktober 2025. Idee is om tegelijkertijd een belangrijke maatschappelijke opgave bij de kop te pakken om het verbond met een knal

[21] Tijdens de verkenning is gesproken met de HvA die graag mee willen werken. De mogelijke rol van de kennisinstellingen is verder onderbelicht gebleven maar er zijn zeker aanknopingspunten voor hun betrokkenheid, bijvoorbeeld in de monitoring of in het meedenken over welke onderwerpen moeten worden opgepakt door de vereniging.

te lanceren. Eerste wilde ideeën daarvoor zijn: 7500 mensen van hun schulden afhelpen of 7500 kinderen met een kwetsbare achtergrond een studiebeurs incl. levensonderhoud schenken.

Als alles goed gaat, wordt de vereniging Nieuw Amsterdams Verbond, inclusief de eerste resultaten, op 27 oktober 2025 aan de stad aangeboden als blijvende herinnering aan de 750ste verjaardag.

Afsluitende opmerking

Mijn droom is dat over vijf jaar overal in de stad het logo van het Nieuw Amsterdams Verbond zichtbaar is. Samen werken we aan een leefbare stad voor iedereen.

Bijlage: gesproken personen periode 1 februari – 24 mei 2024[22]

Bedrijfsleven	
Erik Versnel	Rabobank
Wendy van Tol	PWC
Barbara Baarsma	PWC
Bas Rutten	ABNAMRO
Renée Schoonbeek	Arcadis
Sanne Giessen	Arcadis SROI
Johan Stuiver	Deloitte
Machteld Kors	UNstudios
Rob Defares	IMC
Hagar Heijmans	McKinsey
Patrick Steenstra Toussaint	Rubens Capital Partners
Hein Wegdam	ING
Manon Bezemer	Winclove
Laurens van Vliet	Randstad
Robert Metzke/Martine van de Laar	Philips
Anke den Ouden	Microsoft
Laura Nuhaan/Jeroen Zonneveld/Willem Beelen	Eviden
Michiel Seaux	Eviden
Harco Enting	SAP
Janine Peek/Annelies Hermens	Capgemini
Guus Vermeulen/Annemarie vd Waal	Heineken
Lesley Bamberger/Paul Bremmer	Kroonenberggroep
Bartho Boer	KPN
Wouter Kolk	AHOLD/Delhaize
Michiel Hustinx/ Rens Hogeling	Salesforce
Borre Akkersdijk	ByBorre
Kees Noorman	ORAM
Jan Stoeltie	Vereniging Amsterdam City
Eward Koning	Voorzitter VBOA, Bizz reguliersdwarsstraat
Justus Cohen Verstraete/Bonne Reijn	Bonne Suits
Dimitri Yocarini	Olympia
Ruben Troostwijk	Huisdeal
Siemon van den Berg	CarbonFix
Coen van Oostrom	Edge

Initiatieven in de wijken	
Abdelhamid Idrissi/ Bojana Duovski	Studiezalen
Saskia Noordhuis	Noordje kinderkunst
Moenira Luqman	Life Skills
Meester Kwame	Stichting SPE
Des Balentine	YouGottaBelieve
Mike Brantjes	Hart voor de K-buurt
Inge Broekx	Elance academy
Roel Schoenmakers	Cascoland
Rahma El Mouden	Z3 Academie
Simon van Drommelen	Lola luid en Lola lieven

[22] Sommige mensen heb ik meerdere keren gesproken om eerste ideeën te toetsen.

Marisa Lisse	Momentrepreneurs
Jeannette de Waard/Mara van Waveren	Buurtverbinders/Red Amsterdam Noord
Imad Aoulad Taher	Stichting IMD

Gemeente	
Caroline Nevejan	Chief Science Officer
Pieter Legerstee	Hoofd strategische partnerschappen
Ferdi Struijs/Berci Florian	Beleidsadviseur/
Claartje van Ette	Bestuursadviseur
Duco Stuurman	Stedelijke directeur Sociaal
Caroline van Kampen/Giancarlo Carboni	Bureau Social Return
Samir Bashara	Progammadirecteur Nieuw-West
Maaike Smeels/Machtelt Kooijman	Aanpak Noord
Frans Bieckmann	Community wealth building Nieuw-West
Dominique Luycks	Masterplan ZO
Thessa Syderius/Manon Schoneveld	Bureau Maatschappelijk Initiatief
Mavis Carrilho	Directeur bestuurs- en managementadvisering
Egon van Wees	Programmacoördinator Amsterdam Impact
Maaike Osieck	Amsterdam Impact
Bas Beekman	EZC
Dieter Oude Kotte	Amsterdam InBusiness
Sietse Bakker	Amsterdam 750
Marjolein Moorman	Wethouder
Vera Diest/Pascale de Wijs/Fleur Sikkema	PACT Amsterdam
Rachelle Meijers/Marije Roodhof/Xandra Hoek	Stedelijk strategieteam
Mounir Dadi	Staf gebiedsgericht werken en stadsbeheer
Nathalie van Loon	Projectleider Commons Agenda Amsterdam
Rutger Groot Wassink	Wethouder
Thea de Vries	Stedelijk directeur Ruimte en Economie
Josja van der Veer	Directeur Ruimte en Duurzaamheid

Overig	
Maarten Broekema	vml platform Rixt Rotterdam
Saundra Williams	Zelfstandig adviseur
Carole Tate	NL2025
Idriss Nor/Carol Gribnau	Stichting DOEN
Janneke van der Wijk	Elja Foundation
Marije Poel	HvA
Kees-Jan vd Werfhorst	BMC
Floor Ziegler/Teun Gaultier	Stadmakers
Najah Aouaki	Strategisch adviseur
Ruben Nieuwenhuis	Techgrounds
Yasmine Bayoumy	BMC
Stephanie Rappard	Private foundation
Daniel Roos	JINC
Paul van Nunen	Brainport
Jacline de Kort	Brainport voor Elkaar
Bernt Schneider	VSB fonds
Cathelijne Broers	Cultuurfonds
Bart Romeijn/Dorine klein Gunnewiek/Laura Brouwer	Social impact fund R'dam/Social Finance NL
Mirik Milan	City Collective Amsterdam

Sophie Plantinga	Lovinklaan Foundation Arcadis
Gerda Deekens	Social Handprint by MAEX
Sandra Jetten	Oranjefonds
Rosa Tibosch en Mats Siffels	Amsterdam Donut Coalitie
Marieke van Doorninck	Kennisland
Geerte Udo	amsterdam&partners
Jessica Peters-Hondelink	Amsterdam Economic Board
Pieter Hilhorst	Ben Sajet Centrum
Suzanne Kooij	RCOAK
Ids van der Spoel	Creatief